Verslag jongerenreis 2019, renovatie beroepsopleiding verpleegkundigen:

Na een jaar actievoeren voor het project gingen 19 jongeren (16-21 jaar) en zes begeleiders naar Kenia op 18 juli en keerden op 3 augustus terug. Het was een intensief jaar met een prachtige bekroning.

De goede band tussen Nederland en Kenia geschilderd op de muren van de school in Kilgoris

In 2015 heeft SamenvoorKenia een waterproject gesteund in Ilmotiook. Dankzij het schone water is de bevolking nu veel gezonder dan voor de uitvoering van het project. Lisa en ik hebben de eerdere projecten bezocht.

We staan hier bij de tank op de heuvel met Fr. Patrick Nkaai, de schooldirecteur en enkele bestuursleden van de watervoorziening.

Wat maakt Kenia zo bijzonder?

Het is voor ons Nederlanders prettig om in Kenia te zijn en de uitvoering van projecten verloopt over het algemeen vrij soepel. In andere landen in Afrika is het vaak moeizamer. Hoe zou dat komen? Ik doe een poging hierop antwoord te geven:
Ik de vorige eeuw waren er al veel Europeanen die heel gelukkig waren in Kenia en op een prettige manier omgingen met de lokale bevolking. Daarover zijn diverse boeken geschreven: Karen Blixen; "Out of Afrika", Kuki Gallmann "Ik droomde van Afrika". Mede dankzij hen is er weinig haat ontstaan tussen blank en zwart. In de jaren dertig van de vorige eeuw zijn er veel mensen uit Europa gevlucht naar Kenia uit angst voor Hitler. Dat heeft een prachtige film opgeleverd: "Nirgendwo in Afrika" Te zien is dat de joodse vrouw en haar dochtertje heel betrokken raken bij de lokale samenleving.

Volgens mij is dit kenmerkend voor de mensen in Kenia:

- "Open mind". Ze zijn trots op hun cultuur, maar ook nieuwsgierig naar hetgeen anderen voor hen kunnen betekenen.
- De Kenianen voelen zich - over het algemeen - gelijkwaardig aan de blanke. Geen hoogmoed, maar ook geen nederigheid.
- De eerste taal is Engels en daarna volgt Swahili en tenslotte ca. 40 stamtalen. Zij weten wat er elders op de wereld gebeurt mede dankzij hun kennis van het Engels. Zo weten ze dat Europa voor illegale vluchtelingen een hel kan zijn.
- Ze zijn vindingrijk en nemen initiatief. Kenia heeft nooit een socialistische regering gehad die hen pamperde. De overheid in Kenia kan weinig beloven, want het geld is er gewoon niet. Kenia heeft nauwelijks grondstoffen. De belangrijkste sectoren zijn landbouw en toerisme.
- Kenia was/is een koploper op het gebied van mobiele telefonie, mobiel geld (Mpeza) en ontwikkeling van apps.
- In Kenia is het besef heel groot dat goed onderwijs de sleutel is naar een betere toekomst. Vrouwen met een opleiding kiezen voor een gezin met enkele kinderen.
- Ze hebben gevoel voor humor. Sinds president Kibaki de verkiezingen won (december 2002) wordt er ook veel gelachen in de politiek: Ruim baan voor makers van cartoons en satire.
- In veel Afrikaanse landen speelt witchcraft (Voodoo) een prominente rol. In Zambia heb ik de negatieve gevolgen van witchcraft gezien en ervaren. Door hun open vizier op de westerse wereld is dat in Kenia minder aanwezig.
- Het steunen van familieleden (extended family) is in grote delen van Afrika heel normaal. In Zambia was het gebruikelijk dat leerlingen langs ooms en tantes gingen om hun schoolgeld bij elkaar te sprokkelen. Dat lijkt sympathiek, maar het remt wel de ontwikkeling van een land. Bij de meer ontwikkelde stammen in Kenia - zoals de Kikuyu - is het westerse systeem (ouders verantwoordelijk voor eigen kinderen) intussen de norm.

Hiervoor heb ik de positieve punten kort beschreven. Natuurlijk zijn er ook wel negatieve aspecten: Kenianen zijn nogal strijdbaar en de verschillen tussen de stammen zijn groot. Dat is merkbaar voor en na de verkiezingen. De kloof tussen arm en rijk is erg groot.

Kenia is een land met grote diversiteit; zowel wat betreft de mensen, natuur en hoeveelheid regen.

Verslag geschreven voor kerkblad; Dankbaar terugblikken:

Na een jaar intensief actievoeren was het zover: Op 18 juli 2019 vertrokken 19 jongeren (van 16 – 21 jaar) en zes begeleiders naar Kenia. Op 3 augustus kwamen we met minder spullen, maar met veel mooie ervaringen terug in Nederland.

Alle dagen is er bij toerbeurt een verslag geschreven en die kunt u (met foto's) nog inzien op www.samenvoorkenia.com. Ons project betrof de renovatie van de opleiding voor verpleegkundigen. Dat is een groot complex met ca. 65 kamers/lokalen. Daar hebben we veel geverfd; daken, buitenmuren, binnenmuren, kozijnen, deuren, veranda's etc. Onze creatieve jongeren hebben twee muren extra fraai gemaakt (zie het verslag van 1 augustus)

De parochie Kilgoris is ongeveer zo groot als de Provincie Utrecht. Er zijn vier Katholieke basisscholen. Bij twee daarvan hebben we gewerkt: Een betonnen vloer aanleggen in een lokaal, twee terreinen egaliseren zodat er gebouwd kon worden, een keuken bouwen en drie huisjes voor docenten. (Het geld daarvoor hadden de scholen gespaard.) We werkten samen met de bouwvakkers. Het was prettig om met hen samen te werken en wij ontvingen regelmatig complimenten. Ze hadden niet verwacht dat blanke vrouwen zulke sterke bouwvakkers zijn.
Een huisje voor een docent omvat 13 m2. We spraken docente Judi. Ze woont met haar zus – die op de kinderen past - in zo'n huisje. Ze hebben beiden twee kinderen. Ze was heel blij met haar huis.

Naast "werken" hebben we ook veel mogen "beleven" en "ontmoeten". De medische zorg is heel anders dan in Nederland. Dat was soms "heftig" maar ook wel "ontroerend" om te zien. Vooral de ervaringen op de kraamafdeling zullen niet snel vergeten worden.
Bij iedere maaltijd begonnen we staande in de kring met een gebed. Meerdere keren vroegen jongeren of ze mochten voorgaan omdat zij hun dankbaarheid - na een bijzondere ervaring - wilden delen met de groep. Waar maak je dat nog mee?

Vijf leiders hadden iedere dag overleg met hun groepje van 4 jongeren om uit te wisselen hoe ieder het ervaarde. In de groepjes is veel gelachen, gehuild en ook regelmatig geknuffeld. Dat was essentieel voor de groepsdynamiek.
Ik had geen groepje en de tijd om wat meer met Joseph te praten. Ik zei een keer dat jongeren in Kenia religieuzer zijn dan in Nederland. Dat zag Joseph toch anders. Hij zei: *Ïn Kenia is de kerk de plek waar de jeugd elkaar ontmoet. Daarom komen ze naar de kerk, met name gedurende de tweede helft van de mis. Als ik kijk naar deze Nederlandse jongeren dan zie ik een grote mate van betrokkenheid en ze zetten hun geloof om in actie. Daar kunnen de jongeren in Kenia nog van leren."*

De laatste twee dagen heb ik samen met Lisa Klercq twee projecten bezocht; Het waterproject in Ilmotiook en het schoolproject in Sakutiek. Ilmotiook was het project van de jongerenreis in 2015. De watervoorziening wordt voldoende tot goed beheerd en er zijn plannen om het verder te ontwikkelen. Het schoolproject in Sakutiek is gesteund door de senioren (oktober 2017) en jongerengroep uit de Rijp (juli 2018). De voortgang daar zou ik willen omschrijven als "zeer goed".

We hopen dat enkele Fathers (in het voorjaar van 2020) naar Nederland kunnen komen. De vriendenkring van Fr. Joseph is sterk gegroeid. Dat bleek wel uit het bijzondere afscheid op de luchthaven met spontaan bidden voor elkaar, echt ontroerend. Er zijn ook plannen voor een reis voor senioren in het najaar van 2020 (of later?).

Het is de bedoeling om na de dienst van 15 september in de Brink beelden te laten zien van deze mooie reis. Ik ben benieuwd of mijn reisgenoten dan nog steeds zullen "stralen".

Ontwikkelingen in Kenia:

De ontwikkelingen in Kenia ga ik bespreken aan de hand van stellingen: Met een aantal Kenianen hebben we (op de Mointain of Love) het spel gespeeld: "Cross the line". Alle deelnemers stonden bij de lijn. Ik gaf een stelling. Mensen die het oneens waren moesten naar links lopen en indien eens naar rechts. Als men ver liep was men het heel erg oneens of eens.

1. "Afval op straat of in de berm gooien, zou bestraft moeten worden met een boete."
   De meeste deelnemers waren het oneens. Ja, het is een groot probleem, maar een aantal mensen is nog "onwetend" over de nadelige gevolgen. Er zou meer aandacht besteed moeten worden aan bewustwording. In Kenia is het sinds augustus 2017 verboden om plastic zakjes uit te delen en je mag ze ook niet bij je hebben. In de grote steden wordt afval verzameld en gerecycled. Daar is het nu veel schoner dan enkele jaren geleden. Op het platteland is er nog geen systeem van afval ophalen en verwerken. Dankzij het verbod op plastic zakken is het beduidend schoner, maar er licht nog wel veel verpakkingsmateriaal in de bermen. Rwanda heeft al zeven jaar een streng beleid om de openbare ruimten schoon te houden. In Kenia wordt Rwanda vaak als een gidsland genoemd.

2. "Een docent(e) en/of verpleeg(st)er voegt veel meer waarde toe aan de samenleving dan een bankier." Dit vonden velen een lastige vraag, maar na enig nadenken en discussie bleek een grote meerderheid het hiermee eens te zijn. Fr. Jozef was het er helemaal mee eens. Hij vond dat bankiers weinig of niets deden in het belang van de arme mensen.

3. "In Nederland geven mensen meer aandacht aan hun huisdier dan aan hun (groot-)ouders."
   Een aantal Kenianen wisten dat in Europa/USA huisdieren behandeld worden als ware het kinderen. Dat blijft men vreemd vinden. Nederlanders bleven in de buurt van de lijn staan. Het heeft hen wel aan het denken gezet.

4. "In Kenia werken vrouwen harder dan mannen". Dit gaf een leuke discussie bij de Kenianen. De vrouwen waren het eens, maar niet extreem. De mannen bleven bij de lijn staan. Je kunt zien dat de taakverdeling verandert, ook in Kenia.

5. "Kinderen krijgen/hebben is voor mij heel belangrijk. Zonder kinderen is mijn leven niet voltooid." De meesten bleven heel dicht bij de lijn staan. Uit eerdere ervaringen had ik verwacht dat onze Keniaanse vrienden het hier roerend mee eens zouden zijn. In de discussie werd het volgende door hen gezegd: *Kinderen hebben is inderdaad een zegen, maar kinderen een goede opleiding geven is heel kostbaar. Ik wil eerst zeker weten dat ik het kan betalen."*
   Ook werd gezegd dat je een betekenisvol leven kunt hebben door te zorgen voor de kinderen *van anderen, zoals opvang van weeskinderen, gezondheidszorg en onderwijs*. Ik was verrast door deze antwoorden. Twaalf jaar terug – bij onze eerste werkvakantie in Kenia – werd er nog heel anders gedacht over dit onderwerp.
   Twaalf jaar geleden kende Kenia een bevolking van 33 miljoen. Nu is dat 47 miljoen.
   75 % van de bevolking is jonger dan 25 jaar.

6. "Mijn doel in het leven is heel rijk worden": De grote meerderheid was het daar niet mee eens. Fr. Joseph bleef op de lijn staan. Hij en één van de Nederlandse jongeren gaven aan dat

je eerst moet bouwen aan een solide financiële basis. Als je dat bereikt hebt, kun je geld en aandacht geven aan maatschappelijke doelen. Mensen die net genoeg geld hebben om te overleven houden geen geld over om te "investeren in hun toekomst" (of dat van hun kinderen) en blijven in armoede leven.

Hoe leven mensen in Kenia?

Linah is directrice van een basisschool - met ca. 150 leerlingen - nabij Narok. Wij kennen Linah al 12 jaar. Ze heeft haar levensverhaal verteld aan de groep: Als kind heeft ze veel moeten knokken om op school te kunnen blijven, maar telkens zijn er weer mensen geweest die haar hielpen. Volgens de traditie is ze besneden en ze zou de derde vrouw moeten worden van een oude man. Dat wilde ze pertinent niet. Ze is gevlucht en heeft zich eerst verstopt in een grot. Daarna is ze in een Katholieke Kerk gaan liggen en daar is ze gevonden door een priester. Die is voor haar op zoek gegaan naar iemand die haar schoolgeld zou kunnen betalen. Ze heeft de middelbare school gedaan en daarna een docenten opleiding. Meerdere keren heeft ze haar opleiding moeten afbreken, omdat de sponsor overleed of anderszins dat er geen geld was. Telkens trof ze na verloop van tijd een barmhartige Samaritaan.
Linah zet zich nu in voor de kwetsbare meisjes. Zij is gered en nu wil ze anderen redden. In de hoogste klas van haar basisschool zitten 10 meisjes en daarvan zijn er drie ongewenst zwanger. Linah gaat met de families van de meisjes praten om hen te overtuigen dat de meisjes gewoon examen moeten doen en doorgaan op de middelbare school. Dat vraagt aanpassingen van de school, maar ook van de familie. Op school blijven is enorm belangrijk voor de toekomst van deze meisjes. Ze hebben dan meer kans op werk en bovenal worden ze weerbaarder.
Linah heeft een kind geadopteerd met de mooie naam: Christabel. Linah heeft zich ook ingezet voor een groep doofstomme jongeren, maar dat kan ze niet meer doen vanwege een ongeval met blijvend rugletsel als gevolg. Ze heeft - met pijn in het hart – haar twee nichtjes laten gaan die ze verzorgde. Haar angst is dat deze meisje voortijdig zullen stoppen met onderwijs. Daarna is de kans groot dat ze uitgehuwelijkt worden. Linah komt van een zeer traditionele stam; de Kuria. Die wonen op de grens met Tanzania.
We vragen aan Linah en Fr. Joseph hoeveel procent van de Masai meisjes (na besnijdenis) uitgehuwelijkt worden? Zij schatten dat op 30 %. De andere 70 % zijn huwelijken op basis van liefde / eigen keuze. Dat zijn de meisjes die onderwijs volgen tot tenminste 17-jarige leeftijd. Er wordt op de scholen veel aandacht besteed aan het weerbaar maken van de meisjes.

Twee jaar geleden was in Kenia een maatschappelijke discussie gaande over kleding van vrouwen. De conservatieve stroom zei: "*De kleding moet het lichaam bedekken (decent dress), want anders lokken ze het zelf uit dat ze aangerand worden*." De jonge vrouwen kozen de westerse stijl. Ze liepen met shirt: "My Choice". Deze discussie is duidelijk gewonnen door de moderne stroming. De resultaten zijn zichtbaar: Vrouwen die het zich kunnen veroorloven besteden meer geld en aandacht aan kleding en persoonlijke verzorging. Zie zien er aantrekkelijk uit. Op scholen heeft men meerdere uniformen, zodat er afwisseling is. De rokken zijn korter geworden. De vrouwelijke vormen mogen gezien worden.

Met een Chauffeur Peter (die ook catechist is) heb ik uitvoerig gesproken over; Family values. Vroeger werd het huwelijk geregeld door de twee families. In de aanloop van het huwelijk werd er

onderricht gegeven; wat zijn de taken van de vrouw en wat zijn taken van de man. De familie van de man betaalde aan de familie van de bruid een bruidsschat en de vrouw werd “eigendom” van de familie van de man. Scheiden was praktisch gezien niet mogelijk.
Peter geeft aan dat tegenwoordig alleen de kerken aandacht besteden aan voorlichting over “goed gezinsleven”. De overheid besteed daar te weinig aandacht aan. Er zijn veel alleenstaande moeders met één of twee kinderen die er voorkiezen om zonder echtgenoot de kinderen groot te brengen.. Deze moeders hebben duidelijk een doel in hun leven. Ze werken hard om te zorgen dat de kinderen naar school kunnen. Er is een groeiende groep mannen zonder partner. Het lijkt erop dat de mannen niet de verantwoordelijk voor kinderen kunnen/willen nemen. Deze mannen ervaren hun leven als doelloos. Hij kende (jonge) mannen die gokverslaafd zijn geraakt. Daarmee verbrassen ze hun geld, maar ook dat van familieleden. Uiteindelijk kiest een groeiend aantal mannen voor zelfdoding. Peter pleit voor meer en beter onderricht aan jongens en meisjes omtrent het moderne gezinsleven.

Met Fr. Sankale heb ik uitvoerig gesproken over de economie en de politiek. Sankale noemde een aantal positieve ontwikkelingen:

- Er is veel minder corruptie bij het centraal examen van de middelbare school. In het verleden kwalificeerde jaarlijks 123.000 scholieren voor de Universiteit, nu zijn dat er nog ruim 90.000. De oorzaak is dat het niet meer mogelijk is om op een valse manier goede cijfers te halen.
- Er wordt veel geïnvesteerd in een spoorlijn van Oost naar west in Kenia. Een deel is al in gebruik genomen. Nadeel is wel dat er veel geld geleend wordt om het te financieren.
- Het verbod op plastic wordt breed gedragen en heeft tot een veel schoner Kenia geleid. Er is nog veel te doen. Steeds meer afval wordt gerecycled.
- De politiek in Kenia wordt gedomineerd door drie heren: U. Kenyatta (stam; Kikuyu / huidige president) , W, Ruto (stam: Kalenjin / huidige vice president) en R. Odinga (stam; Luo / huidige oppositieleider). In 2022 zijn er weer verkiezingen. Kenyatta kan niet herkozen worden, want het is zijn tweede termijn. Odinga heeft meerdere keren nipt verloren, wellicht doet hij nog één poging. Er is een vrij grote kans dat Ruto de nieuwe president van Kenia gaat worden. In 2007-2008 waren er geweldadigheden na de verkiezingen. Er werd gezegd dat W. Ruto één van de aanstichters was. Dat is echter nooit bewezen. Sankale zei dat Ruto van heel eenvoudige komaf is. Door zijn intelligentie en harde werk heeft hij het zover geschopt.
  Rond de verkiezingen (in 2017) hebben Odinga en Kenyatta een enorme politieke en juridische strijd gevoerd, maar 31 mei 2018 hebben ze elkaar de handen geschud. Dat heeft veel rust en stabiliteit gebracht, iets wat Kenia heel hard nodig had.
- Fr. Sankale vertelde ook dat de Matatu busjes veel veiliger zijn geworden. Om met zo’n busje personen te mogen vervoeren moet de eigenaar van het busje aangesloten zijn bij een SACCO. Een SACCO is een “coöperatieve spaar en krediet organisatie”. De SACCO heeft een vergunning om personen te mogen vervoeren. Op iedere bus staat met grote letters de naam van de betreffende SACCO. Als leden van de SACCO meerdere keren betrapt worden op snelheidsovertredingen of te veel mensen in de bus, dan kan de SACCO haar vergunning verliezen en hebben alle leden een probleem. De SACCO controleert het rijgedrag van haar chauffeurs heel scherp.
- Fr. Sankale is heel trots op zijn land: Wacht maar, over 10 jaar staat Kenia er veel beter voor.